

Komunikat Grupy Kopernika

W dniach 24-26 listopada polsko-niemieckie Grupa Kopernika spotkała się w Warszawie na swoim czterdziestym posiedzeniu. Poniższy raport „Niemcy i Polska – odzyskać zaufanie“ podsumowuje wspólne refleksje członków Grupy.

prof. dr Waldemar Czachur, Warszawa
prof. dr Peter Oliver Loew, Darmstadt

15 XII 2022

„Niemcy i Polska – odzyskać zaufanie“ Raport XXXII Grupy Kopernika

Polska i Niemcy przechodzą poważny kryzys zaufania. Wiarygodność obu krajów w ostatnich latach znacznie ucierpiała. Ale wspólnie może udać im się przewyciężyć ten kryzys. Warunkiem tego jest intensywny dialog polsko-niemiecki.

Kryzys wiarygodności Niemiec wiąże się z zarzutem braku adekwatnej reakcji na rosyjską napaść na Ukrainę. Przyczyniło się do niego zarówno wieloletnie obstawanie Berlina przy współpracy z Rosją w polityce energetycznej, jak i brak gotowości Niemiec do poważnego potraktowania państw Europy Środkowo-Wschodniej, w tym także Polski w kwestii bezpieczeństwa. Wprowadzie kanclerz Olaf Scholz już kilka dni po wybuchu wojny mówił o „momencie zwrotnym“ w niemieckiej polityce, jednak dalsze zwlekanie ze wsparciem dla Ukrainy ponownie zachwiało zaufaniem, czy nowa polityka wschodnia Berlina będzie konsekwentna.

Kryzys wiarygodności Polski wiąże się z zarzutem naruszenia praworządności. Przyczyniło się do niego zacieranie trójpodziału władzy, ale także wykorzystywanie mediów publicznych jako narzędzia propagandy oraz ostre ataki zarówno na Unię Europejską, jak i na Niemcy. Z tego też powodu wiarygodność Polski np. w oczach Stanów Zjednoczonych już dziś jest nadwyrężona. Również dla demokratycznej, wolnej Ukrainy miałyby zasadnicze znaczenie, żeby mieć za sąsiada Polskę jako ściśle zintegrowane z Unią Europejską państwo prawa.

Oba nasze kraje mogą sobie wzajemnie pomóc w tych dziedzinach, w których wiarygodność sąsiada została podkopana. Republika Federalna Niemiec jest jednym z kluczowych krajów Unii Europejskiej, od samego początku współtworzyła jej instytucje i byłaby w stanie ułatwić Polsce powrót do zasad traktatowych UE. Polska udziela szczególnie znaczącego wsparcia Ukrainie i byłaby w stanie pomóc Niemcom odzyskać pozycję wiarygodnego partnera w sferze bezpieczeństwa regionu.

Żeby do tego doszło, po obu stronach konieczne są konstruktywne działania.

Dla odbudowy zaufania do Niemiec wśród partnerów w Europie Środkowo-Wschodniej, zwłaszcza w Polsce, Berlin musi dokonać rozrachunku ze swą błędną polityką wobec Rosji. Proces ten trzeba uruchomić w sposób widoczny również dla zagranicy – czy to przez dyskusję publiczną, czy debatę parlamentarną. Polskie kierownictwo, które stale ostrzegało przed ścisłą współpracą z Moskwą i uzależnieniem od Rosji, może być w tym pomocne. Rozliczenie niemieckiej polityki wobec Rosji może odbyć się w Niemczech wspólnie z polskimi partnerami i z uwzględnieniem polskich doświadczeń. Polska może swojego

zachodniego sąsiada wesprzeć w wyciąganiu właściwych wniosków z przeszłości, tak aby Niemcy nigdy więcej w takim stopniu nie uzależniły się od państwa, które definiuje się przeciw Europie i europejskiej wspólnocie krajów i w ostatecznym rachunku zajmuje wobec niej pozycję wrogiej konfrontacji.

Aby odbudować zaufanie europejskich partnerów do Polski, jej rząd musi rozliczyć się ze swego stosunku do kwestii państwa prawa, ale także do sąsiadów w Europie. Proces ten musi zostać uruchomiony w sposób widoczny i konsekwentny, nawet jeśli będzie to trudne z powodu skrajnej polaryzacji politycznej i ideologizacji niemal wszystkich dziedzin polityki. Republika Federalna może pomóc swemu wschodniemu sąsiadowi obrać drogę poszukiwania kompromisu. W tym celu jednak rozsądne byłoby choćby zakończenie kampanii antyniemieckiej-

Dla wzajemnego pomagania sobie w warunkach kryzysu zaufania pożądane są wspólne inicjatywy polsko-niemieckie. Rozmowy na wszystkich płaszczynach – w kręgach polityków, ekspertów i społeczeństwa obywatelskiego – muszą przygotować grunt do nowej współpracy. Z obu stron konieczna jest nowa empatia na rzecz sąsiada: potrzebujemy polsko-niemieckiego przełomu dla Europy, któremu nie stoją na drodze zagadnienia z przeszłości (np. reparacje), ale który pojmuje przeszłość jako szansę na przyszłość (np. miejsce pamięci o Polakach w Berlinie i dyskusję o zadośćuczynieniu). Koncepcje zarówno przemyślanej na nowo architektury bezpieczeństwa europejskiego, jak i wzmocnienia na przyszłość fundamentów państwa prawa w Europie mogą powstawać bilateralnie lub we współpracy z innymi krajami. Dzięki temu Europa mogłaby nie tylko umocnić się na przyszłość, lecz także przygotować na przyjęcie Ukrainy w struktury UE, które siłą rzeczy będzie prowadziło do kolejnego przesunięcia punktu ciężkości Europy na wschód, a przez to zwiększało znaczenie osi Berlin-Warszawa. Dla rozwiania zastrzeżeń Paryża i innych krajów Zachodu wobec takiej zmiany uzgadnianie wspólnych poczynań Niemiec i Polski byłoby tym ważniejsze.

Polityka małych kroków i intensywnych rozmów kularowych powinna przygotować ten nowy przełom. Niedawna rozmowa między prezydentami Duda i Steinmeier był może początkiem. Nasze sąsiedztwo w Europie musimy kształtować tak, żeby nigdy więcej jeden kraj nie wytykał drugiego palcem wskazującym czy wręcz nie pokazywał mu środkowego.

Grupa Kopernika jest projektem Niemieckiego Instytutu Spraw Polskich oraz Fundacji Krzyżowa dla Porozumienia Europejskiego